

**Миронова Г., Газдшова О.
ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ СЛОВНИК**

Брно : Університет ім. Масарика.— 2009.— 374 с.

Розбудова власної державності викликала розширення міжнародних контактів України зі світовим співтовариством, активізувала її політичні, економічні, наукові і культурні зв'язки із сусідніми європейськими державами, зокрема з Чеською республікою, з якою протягом століть в Україні існували взаємовигідні партнерські відносини.

За таких обставин на рубежі ХХ–ХХІ ст. в обох країнах помітно зросла потреба в перекладних (чесько-українських та українсько-чеських) лексикографічних виданнях. Причому не лише в словниках загального типу, які в Україні і Чехії виходили у радянські часи рідко та невеликими накладками, а й у спеціальних (термінологічних), що для цих мов тоді взагалі не укладалися.

Підготувати ці вкрай необхідні носіям мови словникові видання самими лише силами нечисленних в обох країнах академічних установ було досить важко. Істотно допомогли вченим у розв'язанні цієї проблеми славісти чеських та українських вузів. Прикладом їхньої високої професійності та творчої активності став перший в історії слов'янської лексикографії «Чесько-український юридичний словник», укладений викладачами філософського факультету Масариківського університету в м. Брно Г. Мироновою та О. Газдшовою.

Відзначимо, що цей словник з огляду на повноту репрезентованої в ньому правничої лексики вигідно відрізняється від інших чесько-українських та українсько-чеських тер-

мінологічних словників, що з'явилися в пост-радянські часи. Зважаючи на вагомість даної сфери в суспільному та особистому житті людини, до нього, крім відповідних термінологічних одиниць, було введено й деякі поширені в повсякденному професійному мовленні юристів загальномовні та розмовні вирази.

Намагаючись максимально точно відтворити своєрідність цієї частини словникового складу сучасних мов, його укладачі поряд із власне юридичною термінологією включили до словника чимало термінів з інших (суміжних з юриспруденцією) галузей — криміналістики, медицини, політики, економіки тощо. Також, урахувавши нинішній стан перекладного словникарства в обох державах, доповнили його лексикою, пов'язаною з використанням зброї, уживанням наркотичних речовин, користуванням автотранспортом, дотриманням безпеки руху та ін. Істотно збагатив зміст цього видання і поданий у додатках словничок складноскорочених слів (аббревіатур), вилучених з чеських юридичних документів.

Зазначимо, що така повна репрезентація правничої мови в рецензованому словнику була б неможливою без опрацювання його укладачами цілого арсеналу різноманітних за характером представленою в них матеріалу джерел — як лінгвістичних, так і спеціальних, галузевих видань. При укладанні словника подано вибірку лексики з текстів конституцій обох країн, ураховані чеські та українські кодекси (цивільний, цивільно-процесуальний, кримінальний, кримінально-процесуальний, кримінально-виконавчий, адміністративний, митний, сімейний та ін.). Важливим джерелом як для реєстрової, так і для перекладної (української) частин словника стали сучасні фахові монографії, підручники і спеціальна інформаційна література (включаючи Інтернет). З цієї метою використані й оригінальні першоджерела, документи (насамперед правоохоронних судових органів і комерційних структур), з якими укладачі зустрілися в своїй перекладацькій практиці.

Високої оцінки, на нашу думку, рецензований словник заслуговує не тільки з огляду на повноту представленою в ньому мовного матеріалу (15 тис. чеських та 20 тис. українських термінів). Оптимальним видається й обраний укладачами алфавітно-гніздовий принцип представлення цього специфічного і неоднорідного за своїм характером шару лексики. Це дозволяє використовувати словник не тільки за його прямим призначенням — для перекладу юридичних текстів, а й як посібник з розвитку мовлення при опануванні чеською та українською мовами, а також при підготовці інших лексикографічних видань та наукових досліджень.

Дотримуючись дуже ощадливого щодо використання словникового простору способу подачі матеріалу, укладачі в статтях до реєстрових чеських слів, крім українських відповідників, послідовно наводять і найуживаніші в юридичному мовленні словосполучення та вирази з ними. При передачі українською мовою чеських термінів вони подають усі можливі синонімічні варіанти перекладу, уточнюючи межі їх уживання за допомогою стислих тлумачень і коментарів, поданих курсивом у круглих дужках. У випадках, коли в українській правничій мові не існує власних засобів для вираження певного поняття, переданого чеським словом, або подібні за формою лексеми у споріднених мовах не збігаються за своїм обсягом, автори цілком слушно використовують описовий тип дефініції.

Достатньою, на наш погляд, є у словнику і граматична характеристика мовних одиниць. Оскільки дане видання розраховане насамперед на носіїв чеської мови, такі відомості подаються тільки до українських слів. Так, при іменниках зазначається рід, число і форми в родовому відмінку однини (або множини), при дієсловах — форми 1-ої та 2-ої особи однини та керування, а також видові пари до дієслів іншомовного походження. За допомогою спеціальних позначок у словнику відтворено стилістичну маркованість лексики, зокрема належність окремих лексем до розмовного, публіцистичного та інших мовних стилів. У перекладній частині словникових статей позначено також як входження лексем до певної галузі права, так і співвіднесеність їх з кількома термінологічними системами.

У вступній частині словника укладачі не лише подають обома мовами всю необхідну для користувачів інформацію та наводять повний перелік джерел, використаних при підготовці цього лексикографічного видання, а й відверто розповідають про проблеми, з якими зіткнулися під час роботи над словником, а також про власні сумніви щодо точності відтворення українською мовою деяких юридичних чеських термінів тощо. Пробуджуючи в такий спосіб у носіїв обох мов вдумливе, критичне ставлення до результатів власної праці, автори сприяють вирішенню завдання значно вищого рівня — формуванню свідомого вимогливого ставлення до мови.

До роботи над словником на етапі підготовки до друку як консультанти, редактори та рецензенти залучалися провідні представники чеської та української мовознавчої науки.

З огляду на роль, яку нині відіграють юридичні знання в нашому житті, ця праця стане в пригоді багатьом носіям цих двох мов незалежно від їхнього фаху.

В. ФЕДОНЮК